

## Çocuklara Verilen İsimler Üzerinden Türkiye'deki Sosyo-Kültürel Değişimin Analizi

İ. Esen YILDIRIM (\*)

**Öz:** Kişi isimleri, bireyin kimliğini niteleyen önemli bir gösterge olmakla birlikte, ait oldukları topluma dair de önemli referanslardır. Bu çalışmada, Cumhuriyet Dönemi'nden günümüze Türkiye'de çocuklara verilen isimler, toplumdaki sosyo-kültürel değişimin izini sürmek amacıyla analiz edilmiştir. Çalışma kapsamında, 1923-2010 dönemi için en popüler 20 kız ve erkek çocuk ismi İçerik Analizi ile incelenmiştir. Türkiye'de isim verme eğilimindeki değişimler 10'ar yıllık periyotlarda gözlemlenmiş; isim tercihlerinin Türk siyasi tarihindeki gelişmelerle paralellik gösterdiği tespit edilmiştir.

Özellikle 1960 ve 1990 yıllarında popüler isim listelerinde önemli değişimlerin baş gösterdiği tespit edilmiştir. Türkiye'de 1960'tan itibaren hızlanan kentleşme süreci, ailelerde geleneksel isimler yerine yeni/modern isimler bulma arayışlarını da beraberinde getirmiş; 1990'lardan itibaren ise, muhafazakâr söylemli siyasi atmosferin etkisiyle popüler isim listelerinde dinî vurgusu olan isimler ağırlık kazanmıştır. Türkiye'de kentleşme sürecinin geleneksel değerleri bırakmadan modernleşme biçiminde devam ettiği, çocuklara verilen isimler üzerinde de gözlemlenmiştir. Popüler kültürün birey yaşamının pek çok boyutunda olduğu gibi isim verme kültüründe de etkili olduğu görülmüştür.

**Anahtar Kelimeler:** Çocuklara Verilen İsimler, Kişi İsimleri, İçerik Analizi, Sosyo-Kültür, Kentleşme, Modernleşme, Muhafazakârlaşma

## An Analysis on the Socio-Cultural Change of Turkey Based on the Child's Given Names

**Abstract:** The names of people are important indicators of personal identities while being significant references of their communities. In this study, the names given to children in Turkey starting from the establishment of Turkish Republic in 1923 till today were analyzed to understand the socio-cultural transformation of Turkey. Within the scope of the study, the most popular 20 names of girls and boys between 1923 and 2010 were investigated through the Content Analyses Method. The change in tendency of naming children in Turkey was observed in ten-year periods.

It was revealed that the most significant change in popular name lists occurred between 1960 and 1990. The growth in urbanization process starting from 1960 was started to affect families to find modern names instead of traditional ones having religious patterns. However, since 1990s; the religious effect has re-gained its importance in the popular name list with the recent conservative approaches in governmental politics. The development of Turkey's

---

\*) Doç.Dr., Marmara Üniversitesi İktisat Fakültesi Ekonometri Bölümü İstatistik Anabilim Dalı, (e-posta: eyildirim@marmara.edu.tr)

*urbanization process together with modern and traditional values was also evaluated based on the children's given names. It was seen that popular culture which has influence on most of our daily lives was also effective on naming children.*

**Keywords:** *Children Given Names, Personal Names, Content Analysis, Socio-Culture, Urbanization, Modernization, Conservatism*

**Makale Geliş Tarihi: 04.08.2016**

**Makale Kabul Tarihi: 07.10.2016**

## I. Giriş

Canlıların, nesnelerin ve kavramların, kısacası çevremizde gördüğümüz ve algıladığımız her şeyin ismiyle ilgilenen bilime “İsim Bilimi” (Onomastics) adı verilmektedir. İsim bilimi içinde özel bir alana sahip olan “Kişi İsimleri Bilimi” (Anthroponymy), özellikle dil bilimciler, sosyologlar, halk bilimciler ve istatistikçiler için önemli bir araştırma alanıdır. Kişi ismi, soy isim, takma isim, sanlar gibi isim türleri Kişi İsimleri Bilimi kapsamına girmektedir (Sakaoglu, 2001: 9).

Bilindiği gibi, isimler gelişigüzel seçilmezler. Bir çocuğun isminin seçilmesinde doğduğu gün, saat, ay ve mevsim, doğumun yapıldığı yer, doğum sırasında yaşanan olaylar, daha önce doğan kardeşlerin yaşayıp yaşamadıkları, büyüklerin kendi isimleri, belirli bir kişiye karşı duyduğu hayranlık, şükran ve minnet duyguları, moda gibi etmenler önemli rol oynar (Örnek, 1977: 149). İsim verme, sosyal bir süreç olduğundan ailelerin isim verme yaklaşımlarını ve isim tercihlerini belirleyen eğitim, değerler, inanç, ahlak, yaşam standardı, beceri, sosyal pozisyon, coğrafya, etnik kimlik gibi pek çok faktör de söz konusudur. Bu faktörler, toplumun farklı alt gruplarında farklı isimlerin popüler olmasını açıklayabilmektedir (Liebersson & Bell, 1992: 515). Aynı anne-babaya sahip çocukların isimleri arasında da yüksek ilişki bulunduğu tespitinden hareketle, aileler çocuklarına verdikleri isimlere göre demografik yönden gruplandırılabilirler (Bloothoof & Groot, 2008: 159). Görüldüğü gibi, isimler bireyi tanımlamanın yanı sıra, bireyin ait olduğu aile ve topluma ilişkin de betimleyici bulgular ortaya koyarlar.

Bir toplumun tarihsel geçmişi, sosyal, kültürel, siyasi, ekonomik ve dinî yapısı, etkileşimde bulunduğu diğer toplumlar, dünya geneliyle entegrasyon düzeyi o toplumdaki isim verme geleneğinin ortaya çıkmasında etkilidir. Ayrıca, kişi isimleri ait oldukları sosyo-kültürle birlikte yaşayan, onu yansıtan değişken ve dinamik bir yapıya sahiptir. Bu nedenle, ilgili toplumun düşünce, eğilim, tutum ve sosyo-kültürel yapısındaki değişimlere dair önemli referanslardır. Toplumsal etkileşimin boyutlarını yansıtmaları nedeniyle toplumsal bütünleşme veya çatışma simgeleri olarak da algılanabilirler (Çelik, 2007: 6). Bu nedenle bir toplumda zamana bağlı sosyo-kültürel değişimlerin tespitinde kişi isimleri, anlamlı kodlar olarak değerlendirilmektedir.

Türkiye’de kişi isimleri üzerine yapılan sınırlı sayıda araştırma vardır. Bu çalışmalarda, Türkiye’de isim verme geleneği, ailelerin belirli bir ismi tercih etme sebepleri, isimlerin anlamları, isim verme ritüelleri üzerine incelemeler yapılmıştır

(Bostancı, 2009; Canatan, 2012; Çelik, 2005, 2006, 2007; Karahan, 2009; Kibar, 2005; Köse, 2014; Örnek, 1995; Rasonyi, 2007; Sakaoğlu, 1994, 1995, 2001, Zengin, 2001).

Bu çalışmada; Cumhuriyet'in ilanından günümüze kadar Türkiye'deki sosyo-kültürel değişim, çocuklara verilen isimler esas alınarak incelenmiştir. Bu amaçla, 1923-2010 yılları arasında 10'ar yıllık periyotlarda isim istatistikleri analiz edilmiştir. Çalışma kapsamında, isim tercihlerinde zamana bağlı değişim eğilimi tanımlandıktan sonra, bu süreç ile Türk siyasi tarihindeki gelişmeler arasında ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Elde edilen bulgular ışığında Türkiye'de isim verme kültürünü etkileyen faktörler tartışılmıştır.

## **II. Araştırma Yöntemi**

Çalışmada ele alınan veri seti T.C. İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü'nden alınmıştır. Bu kapsamda, 1923-1930, 1931-1940, 1941-1950, 1951-1960, 1961-1970, 1971-1980, 1981-1990, 1991-2000, 2001-2010 dönemleri için Türkiye'de en popüler 20 kız ve erkek çocuk ismi analiz edilmiştir.

İsimlerin incelenmesinde Kalitatif İçerik Analizi'ne başvurulmuştur. İçerik Analizi; “sözel, yazılı ve diğer materyallerin içerdiği mesajı anlam ve/veya dilbilgisi açısından nesnel ve sistematik olarak sınıflandırma, sayılara dönüştürme ve çıkarımda bulunma yoluyla sosyal bir gerçeği araştıran bilimsel bir yaklaşımdır” (Tavşancıl ve Aslan, 2001: 22). Bu yaklaşımla, incelenen içerikteki mesajların özetlenmesi ve çıkarımsal bulgular elde edilmesi amaçlanmaktadır.

İçerik Analizi; bireylerin davranışlarını doğrudan gözlemlemek yerine, onların sembolik/gösterge davranışlarını analiz eder. Bu yönüyle, kimi araştırmacılar tarafından “dolaylı gözlem” olarak nitelendirilir; metin, ses kaydı, film, fotoğraf vb. malzemenin içeriği, belirlenen kategoriler çerçevesinde çözümlenmeye çalışılır (Berger, 2000: 134-135). Bu çalışmada çocuklara verilen isimler, toplumun sosyo-kültürel eğilimlerinin bir göstergesi olarak değerlendirilmiştir.

Holsti'ye (1968) göre İçerik Analizi'nin üç temel özelliği vardır. Bunlar; farklı araştırmacıların aynı doküman üzerinde aynı sonuçları elde etmesi (nesnellik), araştırma amacına uygun verilerin belirlenebilmesi ve sabit bir ölçütle ele alınması (sistemlilik), bulguların bilimsel ve geçerli kabul edilebilmesi, kuramsal bir temele dayanmasıdır (genellenebilirlik).

İçerik Analizi uygulamalarında, araştırmacı önce araştırma problemini belirler. Daha sonra ele alınacak materyal belirlenir ve materyal içeriği araştırmacı tarafından incelenerek kategorilere ayrılır. Araştırmacı kategorize edilerek özetlenmiş olan içeriği analiz eder; anlamlandırır; tanımlayıcı ve/veya ilişkisel bulgulara ulaşır.

Bu çalışmada araştırma problemi, “Cumhuriyet Dönemi ile kıyaslandığında günümüz Türkiye'sinde (modernleşme/kentleşme bağlamında) sosyo-kültürel yapıda anlamlı değişimler olup olmadığıdır”. Araştırma hipotezi, “1923'ten 2010'a gelindiğinde

ailelerin isim tercihlerinde sosyo-politik koşulların etkili olduğudur”. Çalışmada ele alınan materyal, çocuklara verilen en popüler 20 isim listesidir. Popüler isimlerde zamana bağlı değişimlerin tespit edilebilmesi için listelerdeki isimler kategorilere ayrılmıştır. İsim kategorileri belirlenirken, 1923 yılından itibaren uzun yıllar boyunca aileler tarafından tercih edilen isimler “geleneksel isim” olarak kabul edilmiş; isim tercihlerindeki değişimler sonucunda ortaya çıkan yeni kategoriler (modern isimler, dini vurgusu olan isimler) tanımlanmıştır.

Araştırma kapsamında, popüler isimlerdeki değişim eğilimi ile Türk siyasi tarihindeki gelişmeler arasında ilişki olup olmadığı da incelenmiştir. İlgili döneme ilişkin siyasi ortam, Milletvekili Genel Seçim Sonuçları ve önemli siyasi olaylar baz alınarak yorumlanmıştır. Elde edilen bulgular ışığında Türkiye’de isim verme geleneğini belirleyen faktörler tartışılmıştır.

### III. 1923-2010 Döneminde Türkiye’de Popüler Erkek Çocuk İsimlerinin Analizi

Bu kısımda, Cumhuriyet döneminden itibaren Türkiye’de erkek çocukları için aileler tarafından en çok tercih edilen isimler, İçerik Analizi ile incelenmiştir. Geçici olmayan anlamlı değişimlerin görülebilmesi için değerlendirme 10’ar yıllık periyotlarda yapılmıştır. 1923-2010 dönemi için Türkiye’de en popüler 20 erkek çocuk ismi Tablo 1’de verilmiştir.

**Tablo 1.** Türkiye’de En Popüler Erkek Çocuk İsimleri: 1923-2010

	1923-1930	1931-1940	1941-1950	1951-1960	1961-1970	1971-1980	1981-1990	1991-2000	2001-2010
1	Mehmet	Mehmet	Mehmet	Mehmet	Mehmet	Mehmet	Mehmet	Mehmet	<b>Yusuf</b>
2	Mustafa	Mustafa	Mustafa	Mustafa	Mustafa	Mustafa	Mustafa	Mustafa	Mehmet
3	Ahmet	Ali	Ahmet	Ahmet	Ahmet	<b>Murat</b>	<b>Murat</b>	Ahmet	Mustafa
4	Ali	Ahmet	Ali	Ali	Ali	Ahmet	Ahmet	<b>Emre</b>	Ahmet
5	Hüseyin	Hüseyin	Hüseyin	Hüseyin	Hüseyin	Ali	Ali	Ali	<b>Furkan</b>
6	Hasan	Hasan	Hasan	Hasan	Hasan	Hüseyin	Fatih	<b>Murat</b>	<b>Emirhan</b>
7	İbrahim	İbrahim	İsmail	İsmail	İbrahim	Hasan	Hüseyin	İbrahim	<b>Enes</b>
8	İsmail	İsmail	İbrahim	İbrahim	İsmail	İbrahim	İbrahim	<b>Ömer</b>	<b>Arda</b>
9	Osman	Osman	Osman	Osman	Ramazan	İsmail	Hasan	<b>Burak</b>	<b>Emre</b>
10	Halil	Halil	Halil	Ramazan	Osman	<b>Hakan</b>	<b>Gökhan</b>	Hüseyin	Ali
11	Süleyman	Süleyman	Süleyman	Halil	<b>Murat</b>	Ramazan	İsmail	<b>Yusuf</b>	<b>Muhammed</b>
12	<b>Yusuf</b>	<b>Yusuf</b>	<b>Yusuf</b>	<b>Yusuf</b>	<b>Metin</b>	<b>Bülent</b>	Ramazan	<b>Furkan</b>	<b>Ömer</b>
13	<b>Ömer</b>	<b>Ömer</b>	<b>Ömer</b>	Süleyman	<b>Yusuf</b>	Osman	<b>Ömer</b>	Hasan	İbrahim
14	Abdullah	Abdullah	Abdullah	<b>Ömer</b>	<b>Ömer</b>	<b>Ömer</b>	<b>Serkan</b>	Fatih	<b>Eren</b>
15	Mahmut	Kemal	Ramazan	Recep	Süleyman	<b>Serkan</b>	<b>Hakan</b>	Ramazan	Hüseyin

16	Salih	Ramazan	Kemal	Yaşar	Yaşar	Yusuf	Emrah	Onur	Hasan
17	Kemal	Mahmut	Yaşar	Abdullah	Halil	Fatih	Yusuf	İsmail	Mert
18	Ramazan	Salih	İsmet	Kemal	Abdullah	Metin	Osman	Hakan	Burak
19	Recep	Yaşar	Mahmut	Mahmut	Recep	Adem	Uğur	Abdullah	Berat
20	Mehmet Ali	Bekir	Salih	Salih	Kemal	Erkan	Adem	Enes	Yunus Emre

**Kaynak:** T.C. İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü

1923-2010 döneminde erkek çocuklara verilen en popüler 20 isim incelendiğinde, dönemsel olarak anlamlı değişimler gözlemlenmiştir. Özellikle 1960 ve 1990 yıllarında popüler isim listelerinde önemli yapısal değişimlerin baş gösterdiği göze çarpmaktadır.

1923-1960 yılları arasında popüler isimlerde dikkate değer önemli bir değişim gözlenmemektedir. Cumhuriyet Dönemi'nden 1960'a kadar aileler tarafından tercih edilen bu isimler "*geleneksel isimler*" olarak tanımlanmıştır. 1960'lı yıllarda iki "*modern*" ismin (Murat ve Metin) en popüler 20 listesine girmesi, ailelerin geleneksel isimler yerine yeni alternatifler bulma arayışının başladığını göstermektedir. Modern isim bulma arayışı 1970'li yıllarda Murat, Bülent, Hakan, Serkan, Metin, Erkan; 1980'li yıllarda Murat, Gökhan, Serkan, Hakan, Emrah, Uğur isimlerinin en popüler isimler arasına girmesini sağlamıştır. 1990'lı yıllarda Emre, Murat, Onur, Hakan; 2000'li yıllarda Arda, Emre ve Mert isimlerinin de geleneksel isimler yerine popülerlik kazandığı görülmektedir.

Türkiye'de Cumhuriyet Dönemi'nden beri en popüler isimler arasında istikrarlı biçimde üst sıralarda yer alan geleneksel erkek isimlerinin başta Mehmet, Mustafa, Ahmet olmak üzere Ali, İbrahim, İsmail, Hüseyin, Hasan ve Osman olduğu görülmektedir. 1990'dan itibaren bu isimler önemli ölçüde popülerliğini kaybetmeye başlamış; 2000 yılından itibaren Ramazan ve İsmail isimlerinin popülerliği tamamen yitirdiği; Mustafa, Ahmet, Mehmet, Ali, İbrahim, Hasan ve Hüseyin isimlerinin popülerliğinin gittikçe düştüğü gözlenmiştir.

1923-2010 döneminde 20 popüler isim arasında yer alan geleneksel isimler, yukarıda ifade edildiği gibi 2000'li yıllara gelindiğinde popülerliklerini kaybeden, iki geleneksel ismin 1990'lı yıllardan itibaren popülerliğinin arttığı göze çarpmaktadır. Bu iki popüler isim, Yusuf ve Ömer'dir. 2000 yılından bu yana Türkiye genelinde en çok tercih edilen erkek çocuk ismi Yusuf'tur. Geleneksel bir isim olan Yusuf isminin özellikle yakın dönemde aileler nezdinde özel bir yer edindiği anlaşılmaktadır. Bir diğer geleneksel isim olan Ömer de, 1923-2010 döneminde aileler tarafından istikrarlı biçimde tercih edilmiştir.

1990'lı yıllarda erkek çocuklarına geleneksel isimler yerine alternatif isimler verme eğiliminin listede farklı bir isim grubunu daha ortaya çıkardığı anlaşılmaktadır: *Dini vurgusu olan isimler*. 1990-2000 döneminde Enes, Burak ve Furkan gibi dinî isimler en popüler 20 isim listesinde yer almıştır. 2000'li yıllarda bu isimlere ilave olarak, Berat,

Muhammed, Emirhan ve Yunus Emre isimlerinin popülerlik kazanmasıyla en popüler 20 listesinde dinî vurgusu olan isimlerin ağırlık kazandığı görülmektedir.

#### IV. 1923-2010 Döneminde Türkiye’de Popüler Kız Çocuk İsimlerinin Analizi

Bu kısımda, Cumhuriyet döneminden itibaren Türkiye’de aileler tarafından kız çocukları için en çok tercih edilen isimlerde anlamlı bir değişim eğilimi olup olmadığı incelenmiştir. Erkek çocuk isimlerinde olduğu gibi, kız çocukların isimleri de 10’ar yıllık periyotlarda İçerik Analizi ile incelenmiştir. 1923-2010 dönemi için Türkiye’deki en popüler 20 kız çocuk ismi Tablo 2’de verilmiştir.

**Tablo 2.** Türkiye’de En Popüler Kız Çocuk İsimleri: 1923-2010

	1923-1930	1931-1940	1941-1950	1951-1960	1961-1970	1971-1980	1981-1990	1991-2000	2001-2010
1	Fatma	Fatma	Fatma	Fatma	Fatma	Fatma	Fatma	Merve	Zeynep
2	Ayşe	Ayşe	Ayşe	Ayşe	Ayşe	Ayşe	Ayşe	Fatma	Elif
3	Emine	Emine	Emine	Emine	Emine	Emine	Emine	Büşra	İrem
4	Hatice	Hatice	Hatice	Hatice	Hatice	Hatice	Hatice	Kübra	Merve
5	Zeynep	Zeynep	Zeynep	Zeynep	Zeynep	Zeynep	Zeynep	Elif	Fatma
6	Şerife	Şerife	Şerife	Sevim	Sevim	Hülya	Özlem	Esra	Yağmur
7	Hanife	Hanife	Meryem	Meryem	Aysel	Dilek	Elif	Zeynep	Büşra
8	Meryem	Meryem	Hanife	Fadime	Meryem	Filiz	Yasemin	Ayşe	Zehra
9	Sultan	Sultan	Sultan	Sultan	Hülya	Yasemin	Esra	Emine	Rabia
10	Zehra	Cemile	Sevim	Şerife	Aynur	Özlem	Dilek	Hatice	Ayşe
11	Havva	Sevim	Fadime	Hanife	Fadime	Songül	Tuğba	Gamze	Esra
12	Hayriye	Hayriye	Cemile	Aysel	Sultan	Meryem	Derya	Tuğba	Hatice
13	Cemile	Fadime	Zeliha	Havva	Ayten	Arzu	Hülya	Ebru	Emine
14	Zeliha	Zeliha	Havva	Cemile	Leyla	Elif	Pınar	Özlem	Sıla
15	Elif	Havva	Hayriye	Kadriye	Hanife	Aynur	Songül	Gizem	Melike
16	Gülsüm	Zehra	Elif	Zeliha	Şerife	Sibel	Meryem	Rabia	Beyza
17	Naciye	Elif	Zehra	Hacer	Hacer	Selma	Sibel	Yasemin	Aleyna
18	Hava	Naciye	Hacer	Ayten	Havva	Aysel	Çiğdem	Betül	Kübra
19	Fadime	Nazmiye	Kadriye	Zehra	Sevgi	Leyla	Semra	Sibel	İlayda
20	Hacer	Döndü	Döndü	Hayriye	Kadriye	Sevgi	Merve	Hilal	Meryem

**Kaynak:** T.C. İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü

1923-2010 döneminde en popüler 20 kız çocuk ismi incelendiğinde, erkek çocuklarındaki değişime benzer biçimde, özellikle 1960 ve 1990 yıllarında popüler isim listelerinde önemli yapısal değişimler baş göstermeye başlamıştır.

1923-1960 yıllarında popüler isimlerde önemli bir değişim gözlenmemektedir. Aileler Cumhuriyet Dönemi'nden 1960'a kadar çocuklarına "**geleneksel**" olarak adlandırdığımız isimleri vermişlerdir. 1960'lı yıllarda geleneksel isimler yerine yeni alternatifler arama çabaları sonucunda iki "**modern**" ismin (Hülya ve Sevgi) en popüler 20 listesine girdiği görülmektedir. Modern isim bulma arayışı 1970'li yıllarda Hülya, Dilek, Filiz, Yasemin, Özlem, Arzu, Sibel, Sevgi; 1980'li yıllarda Özlem, Yasemin, Dilek, Tuğba, Derya, Hülya, Pınar, Sibel, Çiğdem, Semra isimlerinin en popüler isimler arasına girmesini sağlamıştır. 1990'lı yıllarda Gamze, Tuğba, Ebru, Özlem, Gizem, Yasemin, Betül, Sibel; 2000'li yıllarda Yağmur, Sıla ve İlayda isimlerinin de geleneksel isimler yerine popülerlik kazandığı görülmektedir.

Cumhuriyet Dönemi'nden 1990'a kadar kız çocuklarına verilen en popüler ilk beş isim değişmemiştir. Bu isimler sırasıyla Fatma, Ayşe, Emine, Hatice, Zeynep olarak kaydedilmiştir. 1990'dan sonra Fatma, Ayşe, Hatice ve Emine isimlerinin popülerliklerinin sürekli düşüş gösterdiği görülmektedir.

Geleneksel isimler arasında Türkiye'de istikrarlı biçimde en çok tercih edilen kız çocuk ismi Zeynep'tir. Zeynep, 1923'ten bu yana en popüler 20 isim arasındadır; 2000-2010 döneminde de Türkiye genelinde birinci sırada tercih edilen kız çocuk ismi olmuştur.

1923'ten bu yana aileler tarafından en çok tercih edilen ikinci geleneksel kız ismi ise Elif'tir. Elif 2000 yılından bu yana en popüler ikinci isim olarak listede yer almıştır. Geleneksel isimler arasında 2000'li yıllarda popülerliği artan diğer kız ismi ise Zehra'dır.

1960'tan sonra "modern" isim olarak popülerlik kazanan isimlerin yanı sıra, 1980'li yıllarda kız çocuklarına **dinî vurgusu olan isimler** (Esra ve Merve) verilmeye başlandığı görülmektedir. 1990'lı yıllarda Merve, Büşra, Kübra, Esra, Rabia, Hilal gibi dinî vurgusu olan isimler en popüler 20 isim arasında yer almıştır. 2000'li yıllarda bu isimlere ilave olarak, İrem, Beyza, Melike, Aleyna isimlerinin de eklenmesiyle popüler kız çocuk isimleri arasında dinî vurgusu olan isimlerin ağırlığı artmıştır.

Çocuklara dinî vurgusu olan isim koyma eğilimi erkek çocuklarında 1990'larda görülürken kız çocuklarında 1980'lerde görülmeye başlamıştır. Ayrıca, aynı dönem için karşılaştırıldığında kız çocukları için en popüler 20 isim arasında dinî vurgusu olan isimlerin sayısı, erkek çocuklarından daha fazladır. Bu iki tespitten hareketle, ailelerin erkek çocuklarına geleneksel isim verme eğiliminin kız çocuklarından daha fazla olduğu söylenebilir. Erkek çocuklarına isim verilirken aile geleneklerini yansıtmayı, aile büyüklerinin isimlerini taşıması hassasiyeti daha fazla gözetilirken; kız çocuklarına yeni, farklı, kulağa hoş gelen isimler koyma eğilimi daha yaygındır.

### V. Türk Siyasi Tarihindeki Gelişmeler ve Popüler Çocuk İsimlerindeki Değişim

1923-2010 döneminde kız ve erkek çocukları için popüler isimlerdeki değişim yukarıda tanımlanmaya çalışılmıştır. Giriş kısmında ifade edildiği gibi, kişi isimlerindeki değişimler ilgili oldukları toplumunun sosyo-kültürel, siyasi, ekonomik değişimine dair önemli göstergeler olarak kabul edilmektedir. Bu tespitten hareketle, izleyen kısımda Türkiye’de ailelerin isim tercihlerindeki değişim ile ülkedeki siyasi gelişmeler arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı sorgulanacaktır. İlgili dönemdeki siyasi yapının göstergesi olarak Milletvekili Genel Seçim Sonuçları ve bu sonuçları etkileyen önemli olaylar dikkate alınacaktır. 1950-2013 yıllarında Türkiye’de yapılan Milletvekili Genel Seçim sonuçları Tablo 3’te verilmiştir.

**Tablo 3.** Türkiye’de Milletvekili Genel Seçim Sonuçlarına Göre Partilerin Aldığı Oy Oranları (%)

Yıl	1. Parti	2. Parti	3.Parti	4.Parti	5.Parti	Siyasi Partiler
1950	DP:55	CHP:39				ANAP: Anavatan Partisi
1954	DP:58	CHP:35				AKP: Adalet ve Kalkınma Partisi
1957	DP:48	CHP:41				AP: Adalet Partisi
1961	CHP:36	AP:34				CHP: Cumhuriyet Halk Partisi
1965	AP:52	CHP:28				DP: Demokrat Parti
1969	AP:46	CHP:27				DSP: Demokratik Sol Parti
1973	CHP:33	AP:29				DYP: Doğruyol Partisi
1977	CHP:41	AP:36				FP: Fazilet Partisi
1983	ANAP:45	HP:30	MDP:23			HDP: Halkların Demokratik Partisi
1987	ANAP:36	SHP:24	DYP:19			HP: Halkçı Parti
1991	DYP:27	ANAP:24	SHP:20	RP:16	DSP:10	MHP: Milliyetçi Hareket Partisi
1995	RP:21	ANAP:19	DYP:19	DSP:14	CHP:10	MDP: Milliyetçi Demokrasi Partisi
1999	DSP:22	MHP:18	FP:15	ANAP:13	DYP:12	RP: Refah Partisi
2002	AKP:34	CHP:19	DYP:9	MHP:8		SHP: Sosyal Demokrat Halkçı Parti
2007	AKP:46	CHP:20	MHP:14			
2011	AKP:49	CHP:26	MHP:13			
2012	AKP:40	CHP:25	MHP:16	HDP:13		
2013	AKP:49	CHP:25	MHP:11	HDP:10		

**Kaynak:** Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)



Cumhuriyet'in ilanını takip eden, 1923-1950 yıllarını kapsayan “tek parti” (CHP) döneminde popüler çocuk isimlerinde neredeyse hiçbir önemli değişim gözlenmemektedir.

1946'da muhafazakâr-sağ kesimin temsilcisi olarak görülen DP'nin kurulmasını takiben Türkiye'de iki partili siyaset yılları başlamıştır. 1960'a kadar iki partinin temel anlamda demokrasi ve kalkınma konusunda uzlaşısı içinde olduğu bilinmektedir. 27 Mayıs 1960 darbesinin ardından önce 1961'de CHP-AP koalisyonu kurulmuş, ardından 1970'e kadar AP daha etkin bir konuma gelmiştir. 1951-1970 döneminde popüler çocuk isimleri geleneksel isimlerden oluşmakta, sadece (erkeklerde) Murat, Metin, (kızlarda) Hülya, Sevgi gibi geleneksel olmayan bir kaç yeni isim göze çarpmaktadır.

Türkiye'de çocuklara verilen isimlerde ilk önemli değişim CHP'nin güçlü olduğu 1970'li yıllarda göze çarpmaktadır. Bu yıllarda birçok geleneksel ismin popülerliğini kaybettiği, ailelerin dönemin popüler sanatçılarından da esinlenerek çocuklarına yeni isimler verme eğiliminde olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim, 1971-1980 döneminde (erkeklerde) Murat, Bülent, Metin, Hakan, Serkan, Erkan; (kızlarda) Hülya, Dilek, Arzu, Filiz, Sibel, Özlem, Yasemin, Sevgi en popüler 20 isim arasına girmiştir.

1980 sonrası “modern” isim trendi devam etmiş; geleneksel isimler yerlerini (erkeklerde) Murat, Gökhan, Serkan, Hakan, Emrah, Uğur; (kızlarda) Özlem, Yasemin, Dilek, Tuğba, Derya, Hülya, Pınar, Sibel, Çiğdem, Semra gibi isimlere bırakmışlardır. 12 Eylül 1980 darbesini takiben ANAP'lı yıllar olarak anılan 1980'lerde liberal-muhafazakâr siyasetin etkisiyle, popüler isimler arasında Merve, Esra gibi dinî vurgusu olan isimler en popüler 20 isim arasına girmiştir.

ANAP, DYP, RP ve FP gibi muhafazakâr söylemli partilerin etkili olduğu 1990'lı yıllarda Cumhuriyet döneminden bu yana tercih edilen geleneksel isimlerin popülerliğini önemli ölçüde kaybettiği, özellikle kız çocuklarına verilen isimlerde dinî vurgusu olan isimlerin ağırlık kazanmaya başladığı görülmektedir. En popüler 20 erkek ismi arasında Burak, Furkan, Enes; en popüler 20 kız ismi arasında Merve, Büşra, Kübra, Esra, Rabia, Hilal isimleri tespit edilmiştir. Öte yandan geleneksel ve dinî isimler dışında tercih yapan ailelerin erkek çocuklarına Emre, Murat, Onur ve Hakan; kız çocuklarına Gamze, Tuğba, Ebru, Özlem, Gizem, Yasemin, Betül, Sibel isimlerini verdikleri görülmektedir.

28 Şubat 1997'de “post modern darbe” olarak nitelenen Milli Güvenlik Kurulu Toplantısı gerçekleştirilmiştir. 2000'li yıllarda siyasette AKP etkinlik kazanmıştır. Bu dönemde özellikle kız çocuklarında geleneksel isimlerin popülerliğini önemli ölçüde kaybettiği, yerlerini dinî vurgusu olan isimlere bıraktıkları görülmektedir. En popüler kız çocuk isimleri arasında İrem, Merve, Büşra, Rabia, Esra, Melike, Beyza, Aleyna, Kübra; erkek çocuk isimleri arasında Furkan, Emirhan, Enes, Muhammed, Eren, Burak, Berat, Yunus Emre kaydedilmiştir. 2000'li yıllarda isim listelerinde dinî vurgusu olan isimlerin ağırlığının yanı sıra, geleneksel ve dinî isimler dışında en çok tercih edilen erkek çocuk isimleri Arda, Emre ve Mert; kız çocuk isimleri Yağmur, Sıla ve İlayda'dır.

Görüldüğü gibi, Cumhuriyet döneminden günümüze Türkiye’de ailelerin isim tercihleri ile ilgili dönemin siyasi atmosferi arasında güçlü bir ilişki söz konusudur. 1970’li yıllardan itibaren Türkiye’de “kentleşme” çabalarının bir sonucu olarak ailelerin çocuklarına geleneksel olmayan isimler koyma arayışında olduğu (kentleşme dönemi), 1990’lardan itibaren dinî vurgusu olan isim koyma eğiliminin oluştuğu (muhafazakâr dönem), 2000’lerde bu eğilimin ivme kazandığı gözlemlenmiştir.

## VI. Çocuklara Verilen İsimlerdeki Din Vurgusu Üzerine Tartışma

Bu çalışmada, Türkiye’de Cumhuriyet döneminden bu yana en popüler çocuk isimleri listelerinde görülen yapısal değişimlere göre isimler “geleneksel, modern ve dinî vurgusu olan isimler” olarak gruplandırılmıştır. 1990’dan sonra çocuklara dinî vurgusu yüksek isimler koyma eğiliminin arttığı tespit edilmiştir. Bu tespit, son yıllarda güncel bir tartışma konusu olan “Türkiye muhafazakârlaşıyor mu” sorusunu akla getirebilir. Öncelikle, muhafazakârlaşmanın tek bir gösterge değişkenle ölçülemeyen çok boyutlu, karmaşık, istatistik diliyle “gizli (latent)” bir değişken olduğu vurgulanmalıdır. Bu nedenle Türkiye’de muhafazakârlaşma sorgulamasının sadece çocuklara verilen isimler üzerinden yapılamayacağı belirtilmelidir.

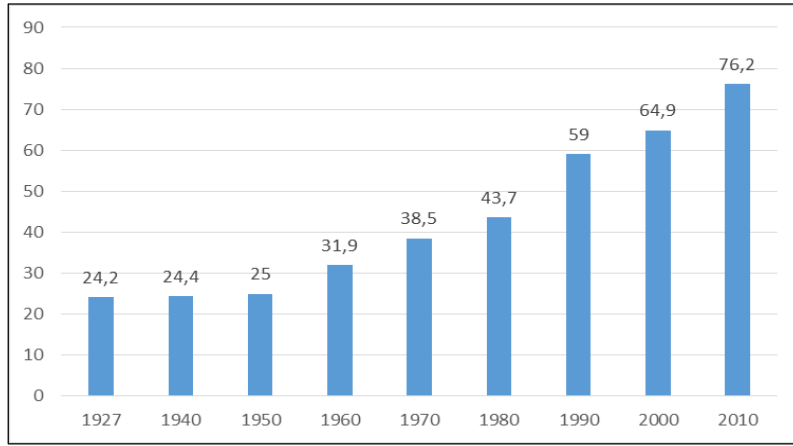
Diğer yandan, Cumhuriyet döneminden beri tercih edildiği için “geleneksel” olarak adlandırılan Mehmet, Ahmet, Mustafa, Ali, Ayşe, Fatma, Emine, Hatice, Zeynep gibi popüler isimlerin de esasen dinî kökenli olduğu hatırlatılmalıdır. Bu isimler anlam ve vurgu yönünden incelendiğinde Allah’ın sıfatları, Peygamber ve Peygamber yakınlarının isimleri, Kuran’da geçen isim ve sözcükler, dinî anlam ve önemi bulunan kişi, zaman ve mekân isimleri oldukları görülmektedir. Dolayısıyla, Türk isim kültüründe 1923’ten bu yana dinî motiflerin ana referans olduğu bu çalışmada elde edilen temel bulgulardan biridir.

Bununla birlikte, sadece Türk kültüründe değil hemen hemen tüm kültürlerde isim verme geleneklerinde en önemli belirleyici faktörün din olduğu belirtilmelidir. Din, insanlara nihai anlamda amaç ve anlam sunan bir kültürel sistem olması nedeniyle (Wuthnow, 2002: 61), kültürün öteki unsurlarında olduğu gibi isimlendirmede de etkin ve belirleyici bir rol oynamaktadır.

Bilindiği üzere kalkınma, kentleşme, sanayileşme ve küreselleşme gibi büyük değişim süreçleri geleneksel toplumları dönüştürmekte; gündelik ve sosyo-kültürel hayat, yaşanan çatışmalı modernleşme tecrübesinde şekillenmektedir. Türkiye’de kentleşmenin hızlı gerçekleştiği ülkelerden biridir. Grafik 1’de görüldüğü gibi kentleşme oranı Türkiye’de 1950’ye kadar %25 seviyesinde (kır nüfusu %75) iken, 2010’da %75’i aşmıştır.

Türk toplumunda yaşanan hızlı kentleşme ve modernleşme tecrübesi, kültürel alanda da önemli değişimlere yol açmıştır. Bu süreçte geleneksel topluma özgü algılama, anlayış ve yaşantılarda farklılaşmalar ortaya çıkmış; ancak bu değişimin yönü modern kentsel yaşam biçiminden farklı arabesk, melez yansımaları da içermiştir (Vatandaş, 2006; Karpat, 2010; Ahmad, 2009). Bu melez kültür, hemen her alanda olduğu gibi isim verme geleneklerinde de etkisini göstermiştir.

1923-2010 döneminde popüler çocuk isimlerindeki değişim göstermektedir ki; Türkiye'de ailelerin çoğu çocuklarına geleneksel isimler yerine yeni isimler ararken; bu isimlerin de geleneksel isimlerde olduğu gibi dinsel vurgusu olmasını, ama aynı zamanda farklı, yeni, kulağa hoş gelen, modern olma vasıflarını da taşımasını istemektedirler. Bu durum, Türk toplumunda isim koymada geleneksel yaklaşımdan bir kopuştan ziyade, gelenekten kopmadan modernleşme çabası olarak değerlendirilebilir.



Şekil 1. Türkiye'de Kentleşme Oranları (Kaynak: TÜİK)

1923-2010 döneminde popüler çocuk isimlerindeki değişim göstermektedir ki; Türkiye'de ailelerin çoğu çocuklarına geleneksel isimler yerine yeni isimler ararken; bu isimlerin de geleneksel isimlerde olduğu gibi dinsel vurgusu olmasını, ama aynı zamanda farklı, yeni, kulağa hoş gelen, modern olma vasıflarını da taşımasını istemektedirler. Bu durum, Türk toplumunda isim koymada geleneksel yaklaşımdan bir kopuştan ziyade, gelenekten kopmadan modernleşme çabası olarak değerlendirilebilir.

Dünya genelinde de 20'inci yüzyılın başında kendini yenilemiş olan yeni muhafazakârlık, değişim olgusu ile barışık, uluslararası ölçekteki küresel modernleşmeye karşı çıkmayan, ancak değişimin yapay biçimde ve insan eliyle aşırı hızlandırılmış biçimine karşı çıkan bir düşünce biçimi haline gelmiştir (Balıkçı, 2010: 58). Değişimin kaçınılmazlığını muhafazakârlar da kabul etmekte, tarihin çoğu zaman süreç içerisinde radikallerin bir anda yapmak istedikleri değişimi ortaya çıkaracağına inanmaktadırlar (Mert, 2001: 314). Değişen muhafazakârlık, tarihin kutsallığını, olduğu gibi kabul edilmesini reddederken, tarihi tecrübelerden işe yarayacak olanları seçip kendi zamanına aktarır. Douglas Kellner yeni muhafazakârlığı, mevcut toplumsal roller ile yaşam olanakları ve günün modası hakkında değerlendirmeler yapan insanın, gelenekle arasına mesafe koyma çabası olarak yorumlamaktadır (2001: 188). Gelenekler muhafazakârlar için Atay'ın deyişiyle "gelen-ek" olarak algılanmaktadır (2001: 157).

1990'lardan itibaren popülerlik kazanan dini vurgusu olan isimler, yeni dinsel kodları temsil etmektedir. Bu değişimin özellikle yeni kentlilerin sınıf atlama ve statü yükseltme özelemlerinin bir yansıması olduğundan bahseden Çelik (2007: 13), yeni bir kimlik ve dolayısıyla gelecek inşa sürecinde geleneksel isimlerden ziyade modern olarak algılanan isimlerin tercih edildiğini belirtmektedir. Zira isimlerin tanımlayıcı ve niteleyici yönü kadar sınıflayıcı ve ayırteci yönü de söz konusudur (Çelik, 2007: 13). Nitekim, 1990 sonrasında Türkiye'de muhafazakâr söylemli siyasetin etkinlik kazanması sonucunda, ailelerin politik görüşlerini, muhafazakâr kimliklerini çocuklarına verdikleri isimler üzerinden ortaya koyma eğilimi de artmıştır. Çoğunluğu oluşturan bu kesimin yanı sıra, çocuklarına dinî vurgusu olan isimler koymayarak kimliklerini ortaya koymayı tercih eden aileler de söz konusudur.

Bourdieu'ye göre zihinsel yapımızı, görüş, algı ve düşünme tarzımızı şekillendiren etkenlerin başında, dünyaya açılan pencere olarak nitelendirilen medya ve medyanın inşa ederek tüketime sunduğu "popüler kültür" gelmektedir (1997: 51). Bir toplumda yaygın olarak paylaşılan inançları, pratikleri ve nesnelere ifade eden, dolayısıyla günümüzde "halka ait olma" anlamından uzaklaşarak, "nüfusun çoğunluğu tarafından tercih edilen"e (Erdoğan, 2001: 75) dönüşen popüler kültür, sıradan insanın umut ve beklentileriyle, düş ve hayalleriyle, sevinç ve öfkeleriyle bağlantı kurabilen öğeler içerdiğinden, doğrudan gündelik hayat içinde biçimlendirilmektedir. Bu anlamda gündelik hayatın kültürü olarak popüler kültür, insanları belirli şeylere yönlendirirken belirli şeylerden uzaklaştırarak aslında belirli bir yaşam tarzının ideolojik olarak yeniden üretilmesinin önkoşullarını sağlamaktadır (Oktay, 1997: 20, 250).

Bireyler popüler kültüre ayak uydururlar. Çünkü böylece toplumsal beğenilerin şekillendirdiği estetik anlayışına uyarak çoğunluğun bir parçası olabilir; toplum içinde aykırı kalmanın baskısı ile mücadele etmek yerine kalabalıklar içinde kaybolmanın ve kendisini kültürel açıdan "normal" kabul edilen bir noktada konumlandırmanın rahatlığını yaşarlar (Ercins, 2009: 505-506). Ancak bu asla bir sıradanlaşma, tek tipleşme, standartlaşma ve herkesten biri olma anlamına gelmemektedir. Zira popüler kültür, bireyselliği ön plana çıkaran "özgür seçim", "kendini gerçekleştirme", "farklılık", "özne olma" gibi ideolojik kavramlar aracılığıyla bu benzeşme ve sıradanlaşmayı gözlerden ve zihinlerden uzak tutmaktadır (Adorno, 1941: 21; Akdağ, 2008: 232). Buradaki ayırıcı noktalardan bir diğeri ise popüler kültürün benzeştirme, tek tipleştirme, standartlaştırma etkisinin bir eksiklik olması değil aksine yaygınlığından hareketle kitlelerin düş, istek ve arzularını karşılama anlamında büyük bir güce sahip olmasıdır (Kırtunç, 2013).

Popüler kültür, bireyin kimliğini belirleyen bazı değerlerin oluşturulmasında belirleyici rolü nedeniyle olarak önemlidir (Köse, 2009:73). Bu anlamda popüler kültür, bireysel beğenileri ve tercihleri etkileyerek kişiye bir kimlik ve toplum içinde bir imaj kazandırır. Kimliği tanımlayan bir gösterge ve toplumsal var oluşun önemli bir bileşeni olarak isimler ise kaçınılmaz olarak belli dönemlerde egemen olan düşünce akımlarından, toplumsal eğilimlerden, kültürel formlardan ve elbette dönemin popüler kültüründen izler taşımaktadır.

17'inci yüzyılda Avrupa'da yaşayan ortalama bir insanın propaganda kapsamına girebilecek bir etkiye maruz kalması, sadece Pazar günleri kilisede dinlediği 1-2 saatlik vaazla sınırlı kalırken, günümüz dünyası "propaganda çağı" olarak nitelendirilmektedir (Pratkanis, Aronson, 2001). Propaganda, "sembollerin ustalıkla kötüye kullanımı ve bireyin psikolojik etkileme yöntemiyle tesir altında bırakılması" olarak tanımlanabilir (Bektaş, 2002: 59). Dinleyici kitlenin genellikle pasif alıcı konumunda olduğu propaganda aracılığıyla "bilgi" değil, "fikir" ve "doktrin" aşılanır.

Köse (2014) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, televizyonda yayınlanan yerli dizilerin isim tercihlerine olan etkisi incelenmiş; 2000-2012 yıllarında yayınlanan 380 diziden 15 tanesinin isim istatistiklerini şekillendirici etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu dönemde ilgi gören dizi karakterlerinden Asmin, Asya, Çınar, Eymen, Nehir ve Yağız isimleri popülerliklerini ilgili dizinin yayınlanmasından sonra da devam ettirmişlerdir. Popüler kültürün bir unsuru olarak televizyon dizileri başlı başına isimler üzerinde etkili iken, siyasal propaganda bombardımanının kitleleri etkileme ve eylemlerini yönlendirme gücü yadsınmaz bir gerçektir. Günümüzde yazılı ve görsel medya araçlarının artması ve siyasetçilerin bu araçları etkin kullanması, bireyleri yoğun propagandaya maruz bırakmaktadır. Bu şartlar altında Türkiye'de 1990'lardan itibaren hakim olan ve vurgusu artan muhafazakâr söylemli siyasetin ailelerin çocuklarına verdikleri isimlere yansması kaçınılmaz olarak değerlendirilmelidir.

## **VII. Sonuç**

Bu çalışmada, Cumhuriyet'in ilanından günümüze kadar isim istatistikleri 10'ar yıllık periyotlarda Kalitatif İçerik Analizi ile incelenerek; Türkiye'de sosyo-kültürel değişimin izi sürülmüştür.

Türkiye'de Cumhuriyet döneminden beri tercih edilen Ahmet, Mehmet, Mustafa, Ali, Ayşe, Fatma, Emine, Hatice gibi geleneksel isimler 2000'li yıllarda büyük ölçüde popülerliğini kaybetmiştir. Bu geleneksel isimler içinde günümüzde de popülerliğini koruyan isimler; erkeklerde Yusuf ve Ömer, kızlarda Zeynep, Elif ve Zehra'dır. 2000-2010 döneminde erkeklerde Yusuf ismi, kızlarda Zeynep ismi en popüler isimler listesinde ilk sıraya yerleşmiştir.

Yapılan değerlendirme sonucunda, çocuklara verilen isimlerdeki değişim ile siyasi konjonktür arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. 1923-1950 yıllarını kapsayan tek parti (CHP) döneminde popüler çocuk isimlerinde neredeyse hiçbir önemli değişim kaydedilmemiştir. 1946'da DP'nin kurulmasını takiben Türkiye'de iki partili siyaset yılları başlamıştır. 1960'larda ortaya çıkan partiler arası görüş farklılıkları ile birlikte isim istatistiklerinde de değişimler gözlenmeye başlanmıştır. 1923-2010 döneminde, özellikle 1960 ve 1990 yıllarında popüler isim listelerinde önemli yapısal değişimler olduğu anlaşılmaktadır.

1960-1990 yıllarında Türkiye'de hızlı kentleşme sürecine paralel olarak geleneksel isimler yerine yeni alternatifler arama eğiliminin ortaya çıktığı anlaşılmaktadır. Bu

arayışlar sonucunda, o dönemde modern olarak algılanan Murat, Bülent, Hakan, Serkan, Metin, Erkan, Emrah, Uğur; Özlem, Yasemin, Dilek, Tuğba, Derya, Hülya, Filiz, Arzu, Pınar, Sibel, Çiğdem, Sevgi isimleri, ilk 20 popüler isim arasında yer almışlardır. Dolayısıyla bu dönemde, geleneksel isimleri tercih eden ailelerin yanı sıra, yeni/modern isimleri tercih eden aileler de söz konusudur.

Muhafazakâr partilerin etkili olduğu 1990 sonrası dönemde ise popüler isim listelerinde erkeklerde Enes, Burak, Furkan, Berat, Muhammed, Emirhan ve Yunus Emre; kızlarda Merve, Büşra, Kübra, Esra, Rabia, Hilal, İrem, Beyza, Melike, Aleyna gibi dinî vurgusu olan isimlerin ağırlığı artmıştır. Bu dönemde dinî vurgusu olan isimleri tercih eden aileler çoğunluğu oluştururken, dinî vurgusu olmayan isimleri (doğa isimleri, kişilik özellikleri, mesaj taşıyan isimler gibi) tercih eden aileler ve sayıları gittikçe azalsa da hala geleneksel isimleri tercih eden aileler göze çarpmaktadır.

Cumhuriyet döneminden itibaren popüler olan geleneksel isimler ile son 25 yıldır popülerlikleri artan dinî vurgusu olan yeni isimlerin ortak özellikleri, dinî motifleri baz almalarıdır. Toplumların çoğunda görüldüğü gibi, Türkiye’de de isim verme kültürünün dinî referanslara dayandığı görülmektedir. Türkiye’de gelenekten kopmadan modernleşme biçiminde gerçekleşen kentleşme süreci, isim verme kültürüne de aynı şekilde yansımakta; isimler dinî vurgularını kaybetmeden yeni, modern ve ayırt edici formlara dönüşmektedir.

Tocqueville’e göre feodal toplumda bireyin kendi başına kalmak için daha çok fırsatı vardır. Demokratik toplumda ise “kamuoyunun lütfu soluduğumuz hava kadar gereklidir; çoğunluğun içinde olmamak, yaşamamak demektir” (Aktaran, Noell-Neumann: s. 111). Siyasi partiler de bu gerçeğin farkındadır. Bu nedenle de toplumda geniş kitlelerce kabul edilecek normlar yaratmak üzere propaganda yaparlar. Türk toplumunda en geniş taban bulacak norm ise dindir. Görülmektedir ki; Türkiye’de 1990 sonrasında etkinliği gittikçe artan muhafazakâr söylemli siyasetin sonucunda, ailelerin politik görüşlerini, muhafazakâr kimliklerini çocuklarına verdikleri isimler üzerinden ortaya koyma eğilimi artmıştır.

David Lerner (1964), modernleşmenin temel sorununun “rasyonalist ve pozitivist ruhun” topluma yayılması olduğunu vurgulamıştır. Lerner’e göre modern bir toplumun kültürel özelliklerini belirleyen en önemli özellik, bireylerin çevrelerindeki olaylara katılma isteğidir. Lerner katılma isteğini tanımlayan dört kriter belirlemiştir: Bunlar, bireylerin kitle iletişim araçlarına ulaşma olanakları, kentleşme, siyasi katılım (oy kullanma) ve okur yazarlık oranlarındaki artıştır (Lerner, 1964: 57). Türkiye’de Cumhuriyet Dönemi’nden bu yana okuryazarlık oranında önemli bir artış (1935’te %19, 1960’ta %40, 1990’da %80, 2015’te %96) olmasının yanı sıra; kitap, dergi okuyucusu sayısının hala çok düşük düzeyde (%1) olduğu (abhaber.com, 2015), dolayısıyla en önemli bilgi kaynağı olarak televizyon ve internetin tercih edildiği (abhaber.com, 2015) bilinmektedir. Günümüzde siyasetçilerin medyayı kullanma konusundaki yetenekleri de söylemlerinin etki gücünü arttırmaktadır. Bu tespitler, Türkiye’de en çok ilgi çeken konuların siyaset, din ve futbol olması gerçeği ile birleştirildiğinde, siyasi propagandaların işaret ettiği yönde ilerleyen bir popüler kültürden başka bir gelecek beklenemez.

İsim istatistikleri, sosyal bilimciler için farklı boyutlarda analiz edilebilecek çok değerli verilerdir. 2016 itibariyle Türkiye ölçeğinde gerçekleştirilen isim analizleri oldukça yetersizdir. Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü'nün genel isim istatistiklerinin ötesinde, araştırmacıların gereksinim duyduğu detay düzeyinde veriyi de paylaşımına açması çok sayıda bilimsel yayına imkan sağlayacaktır.

İsim tercihleri, siyasi atmosferden etkilenen gecikmeli bir değişken olarak değerlendirilebilir. Bu nedenle sosyal bilimcilerin, siyasetçilerin toplumdaki sosyo-kültürel eğilimlerin göstergesi olarak isim istatistiklerinden yararlanmaları önerilir.

### Kaynaklar

- Adorno, T. W. (1941). *Studies in Philosophy and Social Science*. New York: Institute of Social Research.
- Ahmad, F. (2009). *Modern Türkiye'nin Oluşumu*. Çev: Yavuz Alagon. İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Akdağ, Ç. T. (2008). "Popüler Kültür Alanındaki Tanım Karmaşası Üzerine...", *Tüm Yönleriyle Medya ve İletişim*. Der. Metin Işık- Ayhan Erdem. Konya: Eğitim Kitabevi.
- Atay, T. (2001). Gelenekçilikle Karşı-Gelenekçiliğin Gelgitinde Türk Gelenekçi Muhafazakârlığı, Ahmet Çiğdem (Ed.) *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce*. İstanbul: İletişim Yayınları, 154-162.
- Balıkçı, E. (2010). *İkinci Dünya Savaşı'ndan Sonra Türkiye'de Muhafazakârlığın Yükselişi ve Kalkınma Sorunsalı*. Marmara Üniversitesi S.B.E.-Doktora Tezi, İstanbul.
- Bektaş, A. (2002). *Siyasal Propaganda: Tarihsel Evrimi ve Demokratik Toplumdaki Uygulamaları*, İstanbul: Bağlam.
- Berger, A. (2000). *Media and Communication Research: An Introduction to Qualitative and Quantitative Approaches*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Bloothoof, G & L. Groot. (2008). Name Clustering on the Basis of Parental Preferences. *Names*. 56: 111-63.
- Bostancı, G. Ç. (2009). Kişilere İsim Vermenin Sahne Arkası, *Turkish Studies*. 4/3: 362-375.
- Bourdieu, P. (1997) *Televizyon Üzerine*. Çev. Turhan Ilgaz. İstanbul: YKY.
- Canatan, K. (2012). Türkiye'nin İsim Haritasının Temeli Olarak Ehl-i Beyt Sevgisi. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*. 62: 213-236.
- Çelik, C. (2007). Bir Kimlik Beyanı Olarak İsimler: Kişi İsimlerine Sosyolojik Bir Yaklaşım. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi* 2: 5-21.

- \_\_\_\_ (2006) Kültürel Sembol Sistemi Olarak İsimler: İsim Sosyolojisine Giriş. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 6/2:39-61.
- \_\_\_\_ (2005). *İsim Kültürü ve Din-Şahıs İsimleri Üzerine Bir Din Sosyolojisi Denemesi*, Konya: Çizgi Kitabevi.
- Ercins, G. (2009). Türkiye’de Popüler Kültür Görünümleri ve Gençliğe Yansımaları. *VI. Ulusal Sosyoloji Kongresi Bildiri Kitabı*. Aydın. 490-511.
- Erdoğan, İ, E. Keleş ve A. Tamer. (2006): Popüler Kültür ve Türkiye. Mehmet Zencirkıran. *Dünden Bugüne Türkiye’nin Toplumsal Yapısı*. Ankara: Nova Yayınevi.
- Erdoğan, İ. (2001). Popüler Kültürde Gasp ve Popülerin Gayri Meşruluğu, *Doğu Batı* 15: 67-96.
- Holsti, O. (1968). "Content Analysis", Chapter 16 in G. Lindzey & E. Aronson, (eds.), *The Handbook of Social Psychology, 2nd edition*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Karahan, L. (2009). Türkçede Dinî Anlamlı Bazı Kişi Adları Ekle Değiştirme Geleneği, *Dil Araştırmaları*. 4: 17-24.
- Karpat, K. (2010). *Türk Demokrasi Tarihi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Kellner, D. (2001). Popüler Kültür ve Postmodern Kimliklerin İnşası, Çev: Gülcan Seçkin. *Doğu Batı* 15:187-219.
- Kırtunç, A. K. (2015). Popüler Kültür Araştırmaları, (Erişim Tarihi: 12.3.2016) <<http://avrupaforum.org/populer-kultur-arastirmalari-ayse-lahur-kirtunc/>>
- Kibar, O. (2005) *Türk Kültüründe Ad Verme*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Köse, A. (2014). Değişimin Gölgesindeki Gelenek: Popüler Diziler Ve Farklılaşan Ad Verme Kültürü. *Millî Folklor Dergisi*. (101) 291-306
- Lerner, D. (1964). *The Passing of Traditional Society: Modernizing the Middle East*. London: Free Press of Glencoe.
- Lieberson, S. & Bell, E.O. (1992). Children’s First Names: An Empirical Study Of Social Taste. *American Journal of Sociology*. (98) 511–554.
- Mert, N. (2001). *Muhafazakârlık ve Laiklik*. Ahmet Çiğdem (Ed.) Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce. İstanbul: İletişim Yayınları, 314-318.
- Noell-Neumann, E. (1995). *Kamuoyu-Suskunluk Sarmalı’nın Keşfi*. Ankara: Dost.
- Oktay, A. (1995). *Türkiye’de Popüler Kültür*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Örnek, S. V. (1995). *Türk Halkbilimi*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- \_\_\_\_ (1977). *Türk Halkbilimi*. Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Pratkanis, A. & E. Aronson. (1992) *Age Of Propaganda: The Everyday Use and Abuse of Persuasion*. New York: W.H. Freeman.



- Rasonyi, L. (2007). *Tarihte Türklük*. İstanbul: Örgün Yayınevi.
- Sakaoğlu, S. (2001), *Türk Ad Bilimi I*. Ankara: TDK Yayınları: 780, Ad Bilimi Çalışma Grubu: 1.
- \_\_\_\_\_ (1994). Çocuklara Ad Konulmasında Görülen Yenilikler. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*. C.1994/I, S. 508.
- \_\_\_\_\_ (1995), Anadolu'da Bölgelere Has Kişi Adları. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*. C: 1995/I, Sayı: 550.
- Tavşancıl, E. & E. Aslan. (2001). *(Sözel, Yazılı ve Diğer Materyal İçin) İçerik Analizi ve Uygulama Örnekleri*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Vatandaş, C. (2006). Kapsam ve Yöntem Açısından Türk Modernleşmesi. *Türkiye'nin Toplumsal Yapısı*. Memet Zencirkıran. (Ed). Ankara: Nova Basın Yayın.
- Zengin, D. (2001). Ortaöğretim ve Üniversitedeki Öğrencilerle Adlar Üzerine Bir Anket. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*. 41/1, 69-93.
- <http://www.abhaber.com/ab-ulkelerinde-yuzde-21-olan-kitap-okuma-orani-turkiyede-sadece-yuzde-001/> [Erişim Tarihi: 15.2.2016]